

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	ОСНОВИ АНТРОПОЛОГІЇ
Викладач	ТУПЧІЄНКО Микола Петрович, кандидат історичних наук, доцентдоцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Контактний тел.	+38(066) 624-12-19
E-mail:	tupchy_mp@ukr.net
Обсяг та ознаки дисципліни	Вибіркова дисципліна, змістових модулів – 2. Форма контролю: залік. Загальна кількість кредитів – 4, годин – 120. Формат: очний (offline / face to face) / дистанційний (online). Мова викладання: українська
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режимі відеоконференцій Zoom
Пререквізити	Потребує базових знань з історії культури, археології, етнології.

1. Мета і завдання дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи антропології» є освоєння студентами антропологічних знань, формування цілісного бачення актуальних проблем сучасної антропології, а також розвитку творчого мислення та навичок застосування гуманістичного світогляду в межах освоюваної професії. Володіння основами курсу «Антропологія» дозволить майбутньому фахівцю розширити межі своєї професійної компетентності, а також вести ефективну науково-дослідну та практичну роботу.

Основними завданнями є:

- сприяння формуванню знань про людину, яка впродовж свого існування на Землі здійснила перехід від суто біологічних закономірностей існування до соціальних;
 - розкриття тенденцій і етапів еволюції, місця сучасної людини в системі тваринного світу, можливих шляхів еволюції людини в майбутньому;
 - показати між групове розмаїття морфологічних ознак серед населення земної кулі;
 - розкрити процес расоутворення, етногенезу та етнічної історії давніх та сучасних народів;

- формування системи знань про людину;
- надання розуміння необхідності використання даних про морфо-функціональні особливості організму сучасної людини для встановлення зв'язку з фізіологічними функціями, хворобами і поведінкою людини;
- процес заселення України найдавнішими, давніми та людьми сучасного фізичного типу, їхній антропологічний тип;
- становлення слов'ян за даними антропології, їхні морфофізіологічні особливості у порівнянні з іншими народами;
- етнічний склад давнього населення України за даними антропології;
- становлення та антропологічні особливості сучасного населення .

2. Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **знати:**

- термінологію з проблематики антропології;
- історію становлення та розвитку антропологічних знань;
- основні концепції антропо- та соціогенезу;
- основні принципи класифікації людства;
- сучасні проблеми людства.

уміти:

- чітко і логічно відтворювати базові знання з питань антропології;
- брати участь у дискусіях з питань антропологічної проблематики, формулювати та відстоювати власну позицію з обговорюваних проблем;
- володіти категоріально-понятійним апаратом дисципліни;
- вести пошукову роботу, а також здійснювати наукові дослідження з проблематики антропології;
- визначати расову приналежність представників людства за зовнішніми ознаками.

набути соціальних навичок (soft skills):

- здійснювати професійну комунікацію, ефективно пояснювати і презентувати матеріал;
- взаємодіяти в соціокультурному середовищі.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

При організації освітнього процесу в Центральнотериторіальному національному технічному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу в ЦНТУ; Положення про організацію вивчення вибіркового навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ КУРСУ.

Тема 1. Антропологія як навчальна й дослідна дисципліна.

Тема 2. Розвиток антропологічного знання: від спостереження до науки.

Тема 3. Українська антропологія в контексті світових тенденцій.

Тема 4. Джерела і методи антропології.

Змістовий модуль 2. ПОХОДЖЕННЯ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА: ОСНОВНІ ТЕОРІЇ ТА ФОРМИ АНТРОПОСОЦІОГЕНЕЗУ

Тема 5. Антропогенез. Основні форми і віхи еволюції людини.

Тема 6. Соціогенез: історична та культурна еволюція суспільства.

Тема 7. Сучасне людство: єдність та багатоманіття.

Тема 8. Сучасні проблеми людства.

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль.

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною системою, у тому числі: перший рубіжний контроль – 50 балів, другий рубіжний контроль – 50 балів.

Семестровий залік полягає в оцінці рівня засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу на лекційних, практичних, семінарських або лабораторних заняттях і виконання індивідуальних завдань за стобальною та дворівневою («зараховано», «не зараховано») та шкалою ЄКТС результатів навчання.

6. Рекомендована література

Основна

1. Борисова О.В. Соціально-історична антропологія : навч. посібник. К.: 2009. 270 с. URL: https://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/socant.pdf
2. Бунятян К.П. Давнє населення України : навч. посібник. К., 1999.
3. Дяченко В.Д. Антропологічний склад українського народу. К., 1965. 127 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0010124>
4. Леві-Строс К. Структурна антропологія: монографія; пер. с фр. З. Борисюк. К. : Основи, 2000. 387 с.
5. Сегеда С.П. Антропологія : Навч. посібник. К. : Либідь, 2001. 336 с.
6. Юрій М. Антропологія : навч. посібник. К. : Дакор, 2008. 421 с.
7. Тьоніс Ф. Спільнота та суспільство. К.: Дух і літера, 2005. 262 с.

Додаткова

8. Баженов О.Л. Історія первісного суспільства. Підручник для історичних спеціальностей вищих закладів освіти. Кам'янець-Подільський, 2016 371 с.
9. Вовк Х. Студії з української етнографії та антропології: монографія; підготовка вид., упоряд. іл., передм. Ю. Іванченка. К. : Мистецтво, 1995. 335 с.
10. Вовк Х.К. Студії з української етнографії та антропології. К. : Мистецтво, 1995.
11. Горобець Л. слідує за розбитим черепом. Історія еволюції скелета.
12. Культурна антропологія. Есе. Львів, 210. URL: https://www.lvivcenter.org/wp-content/uploads/2020/03/ese_anthropology-1.pdf
13. Наулко В. І. «Антропологія» // *Енциклопедія історії України* : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К. : Наукова думка, 2003. Т. 1 : А — В. С. 109.
14. Рафальський О.О., Калакура Я.С., Коцур В.П., Юрій М.Ф. Антропологічний код українсько культури і цивілізації. Кн. 1. Київ, 2020. 420 с. URL: https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/antropolohichniy_kod_book1.pdf
15. Поправко О. В. Антропологія: навчальний посібник Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Богдана Хмельницького, 2016. 285 с. URL: <https://web.archive.org/web/20200124004230/http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/1950/>
16. Соціальна антропологія і соціологія повсякденності. Науково-допоміжний бібліографічний покажчик. Луцьк, 2019. 153 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/16291/1/soc_antr.pdf

Нормативно-правові акти.

17. Конституція України: Закон України від 28.06.1996р. № 30. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
18. Закон України Про музеї та музейну справу від 29.06.1995 № 249/95-ВР URL: https://kodeksy.com.ua/pro_muzeji_ta_muzejnu_spravu.htm
19. Про затвердження Положення про Музейний фонд України: постанова Кабінету Міністрів України від 20.07.2000р. №1147/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-2000-%D0%BF#Text>
20. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000р. № 1805-III. (Редакція від 31.10.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>

Інформаційні ресурси

21. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
22. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html> – каталог національних бібліотек та інформаційних центрів України
23. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libweb.html> – каталог національних бібліотек країн світу
24. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/books.html> – каталог електронних бібліотек України
25. <http://www.friends-forum.com/forum/printthread.php?t=5838&pp=30> – енциклопедії та словники
26. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/> – електронні наукові видання НБУ ім.В.І.Вернадського.
27. <https://zakon.rada.gov.ua/> - Офіційний вебпортал парламенту України. Законодавство України.